

V Ý R O Č Í A N N I V E R S A R I E S

RNDr. JIŘÍ LIŠKA, CSc. (* 12. 3. 1952)

Jirka Liška slaví v letošním roce významné životní jubileum (ačkoliv nerad, neboť – jak sám pravil – cítí se na jiný věk). Časopis Živa (2012/2: 27–28) přinesl obraz Lišouna očima Zdeňků (Soldána a Paliceho), na následujících řádcích můžete zjistit, jak vidí sám sebe a svůj život (nejen) s lišejníky sám Jirka Liška. Několik českých lichenologů mu položilo otázky, na které po krátkém váhání odpověděl...

Kdy tě začaly přitahovat lišejníky a jak jsi se stal lichenologem (nabídl ti prof. Černohorský téma či sis ho vymyslel sám...)?

Klasická úvodní otázka – dědečku, povídej! No, když, děti, jinak nedáte, tedy dobrá ... Bylo, nebylo.

Lišejníky se mi zalíbily už na střední škole. Poblíž rodného Tábora jsem totiž našel místo, kde bylo mimořádně vysoké zastoupení lišejníků i značná druhová diversita. Zaujala mě tvarová rozmanitost a jistá prapodivnost jakoby organismů z jiného světa, ničemu nepodobných. Zkrátka hned zpočátku jsem byl chycen krásou lišejníků. Několik vzorků jsem pak přinesl svému profesorovi biologie Jiřímu Rozumovi (zemřel právě v těchto dnech, odešel o letním slunovratu ve věku 91 let), zda by mi je nepomohl určit. Ten ovšem zchladil mé nadšení řka, že to je hrozně těžké a mluvil o obtížném chemismu – takže nedošlo ani k pokusu o určení (rod problém ale nebyl, všechno byly dutohlávky). Svě vzorky jsem ovšem nevyhodil a na Přírodovědecké fakultě UK jsem je – po terénním kursu na Albeři – odnesl dr. Řehákové (později Woodyové). Ta mi vzorky určila, což podnítilo mou další zvědavost. Asi při tom roli hrálo i to, že lišejníky byly opomíjenou skupinou (tehdy rostlin – jak se ty časy mění!), nerad totiž jdu v hlavním houfu.

S profesorem Černohorským jsem se seznámil v prvním ročníku na fakultě, kdy nám přednášel v rámci kursu Úvod do biologie. Tenkrát mu bylo stejně jako mně teď. Samozřejmě ovšem bližšímu osobnímu seznámení předcházely zkazky tradované po desetiletí generacemi studentů o mimořádně přísném, pedantském a svým způsobem zvilém pedagogovi (v ústním podání byl snad hned za nesmrtelným profesorem Servítem, jehož jméno bylo často psáno na zdi exteriérů a interiérů (to zejména) po celém světě. Dnešní generace má ovšem svoje graffiti, což je – zejména kvantitativně – jiná káva. Nicméně „Servít je vůl“ se dostalo jako samostatné heslo až do Wikipedie (a to nejen české verze!). Lichenology je ovšem třeba uklidnit – nešlo o Servíta Miroslava, lichenologa, ale o profesora na fakultě stavební ČVUT. No, zpátky k profesoru Černohorskému. Pro každého prváka tedy byl postavou mytickou a velmi obávanou. Do bližšího kontaktu jsem s ním přišel ve druhém ročníku, a to zejména při zkoušce z rostlinné morfologie. Nijak jsem neexceloval (bylo to ale za 2) a na konci zkoušky se mě pan profesor zeptal, čemu se chci dále ve studiu věnovat. Navzdory hroživé pověsti (možná, že tenkrát už ale ve mně slábla, protože výsledná dvojka nesvědčila o mimořádné přísnosti examinátora) jsem ze sebe vysoukal, že lišejníky. Delší chvíli bylo ticho, pak jedinou reakcí bylo mlčenlivé příkývnutí (možná i hluboký povzdech). Ale můj osud byl v té chvíli rozhodnut.

Téma diplomové práce mi pan profesor nabídl ve třetím ročníku. Tenkrát právě čerstvě dostal z USA novou knihu Ferry a kol., Lichens and air pollution. Vycítil zajímavé téma, které se stávalo lichenologickým hitem na několik desetiletí. Především byla velmi dobře zvolena studovaná oblast. Tábořsko totiž do určité míry představovalo z hlediska znečištění téměř pozadí, přitom prakticky všechny dosavadní studie se zaměřovaly výhradně na centra znečištění – okolí průmyslových závodů a centra velkých měst. Počet obyvatel Tábora dost rychle narůstal (bylo zde velitelství západního vojenského okruhu), zvyšovala se kapacita tepláren a i celkově narůstalo znečištění ovzduší, čímž se značně měnily i koncentrace pozadí. Takže popis flóry oblasti mimo dosah vysokých koncentrací byl významný pro zjištění stavu, který na rozsáhlých územích státu již byl výrazně změněn – proto to bylo do značné míry i modelové území. Toto se zúročilo zejména v navazující kandidátské práci, která umožnila srovnání, byť v krátkém časovém úseku, a zjišťování změn.

Byly pro tebe lišejníky někdy opravdovou vášní? Jaký k nim máš vztah nyní?

Samozejmě, že pro mne byly lišejníky vášní (možná to dneska tak nevypadá). Především se mi od počátku líbila jejich mimořádná rozmanitost barev, velikostí a tvarů i jejich abstraktnost. Roli jistě hrála i určitá tajemnost, malý počet specialistů a značně malá prozkoumanost. Toto, si myslím, mi zůstalo. Vydrželo mi to, i když na vlastní zabývání se lišejníky, tj. terénní práce a zejména radost z určování, mám stále méně času. Co se ale především změnilo, je radost z vědy. Z vědy se stal vrcholový sport se všemi jeho neduhy: finanční náročnost a závislost na penězích, měření úspěchu, žebříčky, rozpětí mezi špičkou a zbytkem pelotonu, preference určitých směrů, nemístná soutěživost, individualismus i masírování vlastního ega. Já nikdy sportovec nebyl ani duší a soutěživou povahu nemám, takže toto můj svět není. Hodně to ale omezilo svobodu bádání a poškozuje to vědu jako takovou. Což je mi velmi líto a považuji tento vývoj za chybný. A právě ta radost ze zkoumání, ta dost utrpěla. Když se botanici vrací k pracem starých badatelů (starým i dvě staletí), jsou právě ony typem prací, které v dnešním hodnocení zcela propadávají. To ukazuje na určitou vyšinutost kritérií.

Na jakém typu lokality (s lišejníky) se cítíš nejlépe?

V podstatě se to odvíjí od oblíbeného typu krajiny. Nemám rád horko, takže tropy mě nelákají, byť je to pro lišejníky (a lichenologa) ráj a každý přírodovědec by to jednou za život vidět měl. Ani mediterán (ten klasický, suchý a vyprahlý) mě taky moc neuspokojuje (třeba Korsika je ale jedno z nejkrásnějších míst, která jsem poznal). Rád mám českou krajinu, rozmanitou a pro lichenologa stále s mnoha překvapeními, ale asi nejradyji mám hory. Za bolševika jsme jezdili hlavně na východ (což se už nevrátí) a jihovýchod. Mimořádným zážitkem ovšem byla expedice na Špicberky v r. 1988. Krása Arktidy, čistota, průzračnost, ticho a zároveň mimořádné zážitky ze zvuků v krajině, to byly zážitky a vzpomínky na celý život. A z lichenologického hlediska úžasné – floristicky, ekologicky, zkrátka ve všech aspektech mimořádně zajímavé. Ovšem první seznámení přineslo mnoho vjemů a člověk se přece jen snažil o širší záběr (třeba proniknout do květeny vyšších rostlin nebo sbírat doklady i z jiných skupin). Druhá návštěva už by byla poučenější – k té ovšem, což je mi opravdu líto, už nedošlo.

Kterých lichenologů si nejvíc považuješ, resp. kteří tě nejvíc ovlivnili?

Začnu trochu z jiného konce – osobnostmi, které jsem nemohl poznat. Jsem asi ovlivněn i vlastními osudy a velmi si vážím jedinců, kteří ve zcela jiných podmínkách (už jen terénní vybavení, doprava atd.) jako solitéři dokázali neuvěřitelně moc a z jejich práce můžeme čerpat i dnes. Třeba takový Filip M. Opiz – ten úžasný záběr od vyšších rostlin po všechny skupiny kryptogam, množství sběrů, jeho organizační schopnosti (Výměnný ústav), plánování a realizace velkých projektů a v neposlední řadě publikační aktivita. Silnou osobností jistě byl i další Filip – Kovář, který byl čistý samouk, pracoval jako obuvnický dělník v továrně. Z malého platu šetřil na cizojazyčnou lichenologickou literaturu, jejíž opatřování tehdy jistě nebylo jednoduché. Přes den pracoval, v noci studoval (dokonce i maďarsky se kvůli tomu naučil). Na exkurze vycházel v noci, aby pěšky byl za svítání na lokalitě. Namáhavý život nezůstal bez následků, po padesátce vážně onemocněl oční chorobou. Nejdřív přišel o jedno oko a později zcela oslepl. Nedokončil tak svůj velký plán – sepsat flóru československých lišejníků. Jak by toto dílo ovlivnilo další vývoj naší lichenologie! Asi nejvýznamnější lichenologickou postavou minulosti byl A. Hilitzer. Byl velmi schopný nejen jako badatel (jeho sociologická studie o epifytech z r. 1925 je dodnes citována!), ale byl velmi schopný organizátor, navíc se širokým záběrem – lesnictví, ochrana přírody, jakož i organizace botanického života. Kdyby nezemřel tak mlád (v 41 letech!), lichenologický spolek už bychom měli dávno... To jsou jen někteří, nelze vzpomenout na další postavy minulosti – ostatně myslím, že některé děti jsem už uspal.

Z lichenologů, které jsem osobně poznal, mě samozřejmě nesmírně ovlivnil profesor Černohorský. Naučil mne systematickosti, metodice vědecké práce, jako didaktik a pedagog mne ovlivnil i po této stránce. Musím říci, že byl i trošku mým druhým otcem a tak mne i dost vychoval, hlavně ukáznil. Přestože jsem svým založením byl pro něj nesmírně obtížně zkrotitelným oříškem, zanechal ve mně hlubokou stopu. Sám často zjišťuji, v čem všem jsem určitým otiskem jeho snah a jsem mu nesmírně

vděčen především za to, že to nevzdal. Myslím, že jsme se za ta tři desetiletí docela sblížili a tak jsem ho poznal i z lidské stránky. Viděl jsem, že pověsti tradované mezi studenty značně zveličovaly některé jeho rysy. Měl své zásady, rituály i schémata. Co však bylo charakteristické, neztratil kontakt s mladými generacemi, stále sledoval jejich cesty a svým oblíbencům fandil. K sobě však byl přísný, snažil se hledat pravdu a své kroky zpětně stále zpytoval.

Lišejníky jsem se nejvíce naučil od Ivana Pišúta. Již během předdiplomové praxe jsem strávil nějaký čas v herbářích Slovenského národního múzea a především pak na exkurzích po Slovensku. To pro mne byla jedinečná škola terénní znalosti lišejníků, ale vedle toho byl Ivan i výborným pozorovatelem přírody, gejzírem nápadů s neustále mladickým duchem. Blízký mi byl jeho provokativní vztah k nadřízeným, aktivní postoj a vyčnívání z davu za neradostné šedi normalizace, ovšem nedostižitelný byl ve svých recesistických počinech. Během nesčetného čundrování za lišejníky jsme zažili mnoho příhod, počínaje krušným pobytem bez stanu v období dešťů ve Stuzickém pralese, vyjitím mimo mapu ve Slanských vrších a třeba vařením na otevřeném ohni na WC v hotelu ve Vranově n. T. konče. A vedle Ivana Pišúta musím zmínit i jeho žáčky, Evu Lisickou a Annu Lackovičovou. Ženy byly tehdy totiž v české lichenologii jevem vzácným a efemérním. Právě společné exkurze byly velmi přínosné stejně jako pobyt na Botanickém ústavu SAV s mimořádně vstřícnou, družnou a přátelskou atmosférou, což pro mne vždycky bylo vzpruhou a dobíjelo mi to baterky pro poněkud uspěchané a nervózní prostředí zdejší s někdy až netečnými vztahy.

Jaké to bylo s prof. Černohorským v terénu? Chodil s tebou na lišejníky nebo spíše v zázemí vařil, jak se o něm vypráví?

S panem profesorem jsem, žel Bohu, v terénu téměř nebyl. Spíš to byly jen jednotlivé exkurze na místo jeho diplomové práce na diabasy v Prokopském údolí nebo na území těžby uranu u Stráže p. Ralskem. Takže ani na vaření nedošlo... Mimořádné ovšem pro mne jsou 5. bryologicko-lichenologické dny ve Svatém Petru. Tehdy bylo, bohužel, na hřebenech Krkonoš značně nevlídné – mlha a drobný déšť. A v tomto počasí exkurze na vrcholové suti Mužských kamenů s Evou Lisickou a jednaosmdesátiletým profesorem Černohorským, to se nedá zapomenout. Stejně jako na závěr exkurze s becherovkou na Petrovce – kde to všechno je..., i Petrovka jsou dnes jen vzpomínky.

Jak jsi navázal kontakty se slovenskými lichenology? Ze starých Bryonor jsou patrné tvoje někdejší intenzivní kontakty s Ivanem Pišútem. Kde všude jste spolu byli a na čem jste intenzivněji spolupracovali (kromě Červené knihy)?

Profesor Černohorský měl velmi přátelský vztah ke Slovensku – k horám (zejména Tatrám), slovenské flóře i slovenským botanikům. Řada z nich také v Praze studovala a Ivan Pišút byl jeho žákem. Takže mne po třetím ročníku vyslal na prázdninovou praxi do SNM, kde tehdy I. Pišút pracoval. Katedra botaniky PřF UK pravidelně každý rok na konci semestru vyrážela na kryptogamologickou exkurzi na Slovensko. A pokaždé se k nám na místě Ivan připojil. Já jsem pak jako aspirant pokračoval na katedře až do r. 1982, takže těch exkurzí byla celá řada. Vedle toho jsme pak vyráželi i sami – vznikly z toho publikace třeba o Slanských vrších nebo lišejnících měděných hald. Ivan byl u nás průkopníkem bioindikací, takže v této problematice mi byl významným rádcem i zdrojem dalších inspirací. Jako sám voják v poli zahájil velký projekt síťového mapování epifytických lišejníků na Slovensku – i v tom byl inspirátorem pro následování. Klasickým modelovým bioindikačním lišejníkem byla *Lobaria pulmonaria*, podrobnější sledování změn výskytu v mapovací MTB síti bylo i určitým modelem, jak výsledky mapování zúročit srovnáním s historickými daty. Kromě Červené knihy jsme se pak věnovali i druhům, které se díky měnícím se podmínkám šířily. Ovšem změna poměrů, rozdělení Československa, změny financování vědy a především nedostatek času (brzy po revoluci jsem byl dost vytížen skoro devítiletým působením ve funkci vědeckého tajemníka) se podepsal na intenzitě, nebo spíš na frekvenci vzájemných setkání. Kontakty i spolupráce stále trvají – s A. Lackovičovou jsme se podíleli na katalogu západokarpatských lišejníků a ještě s E. Lisickou na člancích o *Physcia aipolioides*.

Obr. 1. Jirka Liška (vpravo) popíjí s Ankou Lackovičovou a Ivanem Pišútem v Dudincích burčák od tradičně štědré donátorky ze svatojurských rodinných vinohradů (podzim 1997); foto R. Dětinský.

Jak jsi během let řešil nedostatek financí, tradičně provázející profesi lichenologa? Brzdil někdy tvé plány?

Botanika není obor na zbohatnutí, je to koníček, který v mém případě se propojil s profesí. Za toto musím být osudu vděčný, protože to se – v mém případě – nedá penězi nahradit. Finanční stránka mi nikdy mysl moc nezaměstnávala, ani ostatní lichenologové se tím, myslím, netrápili a až na výjimky obchodního ducha neměli. Za bolševika byly rozdíly v platech v oboru poměrně malé a kromě toho nebyly velké nároky. Cestovat šlo jen jedním směrem, což bylo nenáročné. Takže mi to umožnilo nemuset se měnit pod vnějšími tlaky. Sice určité tlaky na „angažování se“ v minulé éře byly, ale v mém případě nebyly nějak silné, asi byla předem jasná marnost případného úsilí. Ovšem zase se to odrazilo na existenčních potížích. Na fakultě přežít nešlo a další štace byly krátkodobé, často s nuceným koncem. Ale byl jsem vychovaný v tom, abych žil podle kapsy a nikoli naopak. Nechci, aby mě peníze svazovaly. Když člověk začne pociťovat potřebu peněz, nikdy jich nebude mít dost. Samozřejmě, že nějaký základ k životu člověk potřebuje, jakmile je nouze – třeba v případě nezaměstnanosti (byť i to jsem krátce zažil), je to jiné. Dneska samozřejmě je svět otevřený a za lišejníky lze vyrážet všemi směry. Trošku ale ta změna pro mě přišla pozdě.

Jak hodnotíš vlastní 35-ti leté úsilí v oboru lichenologie?

To posoudí především budoucnost. Mně je jen líto, že mnoho věcí jsem nedokončil. Pravda, můj životaběh dost připomíná sinusovku. Časy aspirantury na fakultě byly vlastně dozvukem studentského života. Když jsem v r. 1983 přišel do Botanického ústavu ČSAV, byl jsem pln nadšení. Podařilo se navázat slibnou spoluprací v novém tématu, které se stávalo hitem – analýza těžkých kovů v lišejnících. Vzápětí jsem ale po necelých 4 letech ovšem musel z Průhonic odejít. Když jsem se na začátku r. 1990 vrátil, než jsem se stačil nadechnout a nabrat plány, vzápětí jsem uvízl ve funkci vědeckého tajemníka na dlouhá léta. Protože to byly pro ústav nelehké časy, sebralo to hodně energie. A přestože dřívější nucené střídání zaměstnání ve mně vypěstovalo určitou otužilost, zjistil jsem

později v období, kdy sinusovka byla opět dole, že to nezůstalo bez následků a sil se pak o to více nedostávalo.

Současný grantový systém – tak jak je postavený – neumožňuje v případě terénní botaniky delší a větší projekty. Nikdy nestíhám opublikovat výsledky během trvání grantového projektu a podstatnější články, pokud se k nim dokopu, vycházejí až během dalších grantů. Jsem dosti poznamenán faktem, že lichenologie byla jako obor v osmdesátých letech v ČR zrušena. To ve mně vzbudilo jakýsi vzdor vzepřít se osudu a nenechat milovaný obor odsunout do historie. Došel jsem k názoru, že spíše než hromaděním jednotlivých článků lze podnitit rozvoj lichenologie syntetickou prací. Je to paradoxní, že za dvě století lichenologie na našem území vzniklo takových prací minimum. Proto se domnívám, že nastala éra větších projektů a prací shrnujících dosavadní znalosti. Prvním takovým větším projektem bylo síťové mapování aktuálního rozšíření epifytických lišejníků. Červená kniha se rodila poněkud nešťastným způsobem, takže výsledek není takový, jaký by mohl a měl být. Prvním syntetickým projektem byl katalog lišejníků shrnující veškerá dostupná publikovaná data. Vycházel z bibliografie a rukopisného katalogu československých lišejníků A. Vězdy. Na jeho základě pak lze postupně checklist aktualizovat. Navázal červený seznam lišejníků a zpracování národního jmenosloví lišejníků. Zakopaná hřivna odpočívá v herbářích. Jejich stav, péče o ně a nízký stupeň využití mne dost trápily, proto jsem se zaměřil na zpracování nejcennějších položek – typového materiálu. Všechno to jsou časově náročné projekty, vyžadující sicflajš. Pro jiné je to asi nezáživné, suchopárné a s malým napojením na aktivní aktuální terénní výzkum. Domnívám se však, že práce to je smysluplná a užitečná, je to jakási služba oboru, kterou zúročí časem jiní.

A jaké jsou tvé plány do budoucna?

Právě zmíněné syntetické projekty vlastně představují jednotlivé přípravné kroky ke zpracování lišejníkové flóry. Tu asi nenapišu, ale svoje působení v lichenologii bych chtěl završit zpracováním komentovaného katalogu českých lišejníků. Taková publikace zde velmi citelně chybí a myslím, že by měla širší význam a použití i mimo vlastní lichenologii. Vedle toho mám spoustu materiálu z exkurzí. Vedle vlastního terénního výzkumu je největší rozkoší určování sběrů. Většinu sběrů mám ještě v původním terénním balení, protože během střídání různých zaměstnání (na některých ani nebyl prostor, abych se věnoval lišejníkům) a později při vykonávání funkce vědeckého tajemníka jsem byl rád, že jsem se vůbec do terénu dostal a už vůbec nebyl čas udělat aspoň ze sběrů položky. Takže i na toto bych si rád našel čas. Velmi obdivuji právě cílevědomost Ivana Pišúta, který nejenže úspěšně likviduje staré resty, ale stále sbírá nový materiál, který zpracuje a opublikuje. Toho nikdy dosáhnout nemůžu.

Bryologicko-lichenologická sekce ČBS byla zřízena 29. 2. 1988 a na konci roku už vyšlo první číslo zpravodaje Bryonora, kterou jsi redigoval spolu se Zdeňkem Soldánem. Kdo přišel s nápadem stvořit Bryonora a kdo vymyslel její jméno? Ty?

Založení bryologicko-lichenologické sekce bylo pro mne událostí a určitým zadostiučiněním, protože rok předtím jsem byl odejit z Botanického ústavu ČSAV s eufemistickým zdůvodněním, že lichenologie byla prohlášena za útlumový obor. Z odstupu je evidentní, že založení naší sekce výrazně ovlivnilo pozdější rozvoj obou disciplín kryptogamologie u nás a lichenologie je dnes i celosvětově nesmírně dynamicky se rozvíjejícím oborem. Přirozeně, že život bryologicko-lichenologické obce vyžadoval nějaký zdroj informací pro členy. Proto jsme se se Zdeňkem tohoto úkolu ujali. Tehdejší předseda sekce dr. V. Pospíšil později přiznal, že když vyšlo první číslo, trochu užasl. Předpokládal spíše souhrn tištěných informací než zpravodaj ve formě periodika. Jednotlivé rubriky byly naší společnou ideou. Já jsem pocítoval pro rozvoj oboru za důležité shromážďovat aktuální československou bibliografii, zprávy o novinkách v literatuře, o podobných oborových spolcích ve světě a jejich aktivitě, mapování a zachycení života naší sekce i ohlédnutí za historií a významnými osobnostmi připomenutím jejich výročí. Zároveň bylo důležité dát vědět o našich aktivitách a práci i světové obci – z tohoto hlediska asi byla nejdůležitější česká a slovenská bibliografie, z níž pak byly přejímány citace do oborových bibliografií vycházejících jinde ve světě. Snažili jsme se navázat

kontakty s podobnými zahraničními organizacemi a forma zpravodaje byla důležitá i pro výměnu za časopisy jimi vydávanými. Budování knihovny jsem rovněž považoval za důležité pro rozvoj oboru. Autorkou názvu je Eva Lisická, grafickou podobu jsme vymysleli se Zdeňkem.

Pro současného člena výboru sekce a redaktora Bryonory je „úsměvné“ číst si v Bryonoře č. 4 lkaní redakce nad chabým výsledkem ankety o tváři Bryonory. "Když sis to vymyslel, tak si to udělej..." platí nejspíš odjakživa a pravděpodobně ve všech spolcích podobného typu. Jak obtížná (po všech stránkách) byla tehdy tvorba časopisu? Zavzpomínej.

To zlaté pravidlo sice samozřejmě platí, ovšem v případě začátků Bryonory to je, myslím, trochu jiný případ. Taky byla jiná doba. Zpravodaj Bryonora jsme zamýšleli jako službu všem, ne proto, aby měli Liška a Soldán kam psát, protože grafomany nejsme. Samozřejmě, že zpočátku jsme příspěvky psali sami, ale snažili jsme se zapojit co nejvíc lidí. Také pro nás byla velmi důležitá zpětná vazba, proto jsme se snažili zjistit názor na podobu zpravodaje, které rubriky členové oceňují a jsou pro ně přínosem a naopak které by oželeli. Takže právě proto je již ve druhém čísle redakční úvodník nazván „Bryonora sobě? Bryonora Tobě!“. Nejradyji ovšem mám úvodník z následujícího 3. čísla jako pf 1990, které ovšem platí stále.

Bezpochyby jsme se Zdeňkem Bryonoru považovali za svoje dítě vyvzdorované na režimu. Však to také byl do určité míry samizdat (v původním slova smyslu, ne že by byl ilegální) včetně primitivní techniky – a právě fyzický kontakt s každým číslem toto citové pouto prohluboval. I když pak místo psacích strojů nastoupily počítače, místo cyklostylové blány a černé pasty tiskárny a xerox, přece jen namnožit všechny exempláře stránku po stránce, pak ručně sešít – a pak ještě nastoupila distribuce s lepením adres na obálky a vkládáním čísla, takže v konečném součtu to zaměstnalo několik lidí na hodně hodin. Dnes se to už zdá poněkud neuvěřitelné. Pro mne i Zdeňka to jsou ale nesmazatelné vzpomínky.

Profesor Černohorský měl v Praze malou zahrádku. Jsi nadšený zahrádkář? Co pěstuješ na zahradě?

Já nikdy zahrádkářem nebyl. Přírodu miluji divokou a právě proto v ní rád pobývám. Jsem svobodmilovný, proto vždy mým krédem bylo vlastnit co nejméně a být na vlastnictví čehokoli nezávislý – a to přístroji počínaje (často vypovídají službu a vyžadují zajišťování servisu) a nemovitostí konče. Ovšem jak už to bývá, život to zařídí jinak. Nyní mám chalupu, je to rodový statek, což je ovšem jiné pouto. Patří k tomu rozlehlá zahrada, která vyžaduje údržbu. Já ale k hrabání v zemi vztah nemám a žádnou rozkoš mi nepřináší – pro mne to je spousta intenzivní a dost nekonečné práce. Naštěstí to ale baví manželku Elišku. Já mám vztah k dřevinám, to jsou jiné bytosti než ostatní bejlí, byť úrodné. Takže péče o stromy je zase moje záležitost, která mě i uspokojuje.

Která láhev vína ti utkvěla v paměti nejvíce?

V kmetském věku není radno spoléhat se na velké paměťové výkony, takže by se slušelo říci, že ta láhev poslední (a to ještě ani ta ne vždy v paměti uvízne). Vínomilec by asi řekl, že ta nejhorší, protože ta zasadí ránu pořádnou. Dobrých vín (věcí, knih, lidí...) potká člověk za život hodně, v paměti zůstanou, ale dělat z nich žebříček prostě nejde. Spíš tak v paměti uvíznou nejrůznější kuriozity. Například kamarád jednou dostal darem irské víno. Užasl jsem a zároveň musel zahanbeně přiznat, že jsem netušil, že by se v Irsku pěstovala réva, tak ještě v jižní Anglii. Ovšem pečlivější studium etikety prozradilo, že jde o víno vyrobené z dubového listí! Takže takové víno–nevíno (vinno–nevinno?). Ale i když mám víno moc rád a barvu nepreferuji, přece jen víno není vše – a to ani v kombinaci s dobrým jídlem (a že obojí ocenit dokážu). Výtečná kombinace je ovšem setkání s dobrými lidmi při dobrém víně.

**Jirko, at' takových výtečných setkání v tvém životě neubývá!
Přejeme ti všechno nejlepší, hodně zdraví a elánu do další práce.**